

Т. М. БОРКО,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри документознавства та
інформаційних систем
ВП «МФ КНУКіМ»,
м. Миколаїв

ПРОБЛЕМИ СПЕЦИФІКИ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ

Актуальною проблемою сучасної вищої освіти є підвищення якості підготовки фахівців документознавців, що безпосередньо пов'язано з перспективами інвестування інтелектуального капіталу в майбутній розвиток інформаційного сектору України. Теоретичні знання, практичні уміння та компетенції майбутніх фахівців документознавців, сформовані у процесі професійної підготовки вищої школи, закладають підґрунтя для якісної професійної діяльності.

Ураховуючи актуальність впровадження компетентнісного підходу до розробки освітньо-професійних програм підготовки майбутніх документознавців у закладах вищої освіти, особлива увага в організації навчально-виховного процесу повинна приділятися формуванню професійних і універсальних компетенцій майбутнього фахівця документознавця, що забезпечується свідомим засвоєнням фундаментальних дисциплін.

Фундаменталізація професійної підготовки сучасного фахівця документознавця є підґрунтям для подальшого його професійного розвитку. А набуття майбутніми документознавцями такої професійної компетентності як здатність застосовувати фундаментальні знання у різних ситуаціях створює основу для їх професійної мобільності та адаптивності у нових умовах.

Упровадження освітньо-професійних програм на основі компетентнісного підходу актуалізує проблему модернізації навчально-виховного процесу у вищій школі, що забезпечується оптимальним поєднанням діяльності викладачів і студентів та орієнтованістю навчання на формування професійних та універсальних компетентностей, як визначених і запланованих результатів. Однак, проблема полягає у тому, що навчальний процес сучасної вищої школи, все ж таки, характеризується орієнтацією на «навчання викладачем студентів», аніж «активне учіння студентів». А отже, модернізація навчального процесу вимагає застосування таких форм і методів навчання, які б спрямовували студентів на активну пізнавальну діяльність.

Різні аспекти розв'язання питання фундаменталізації професійної освіти та фундаментальної підготовки майбутніх фахівців знайшли своє висвітлення у працях С. Гончаренка, М. Дмитриченка, С. Казанцева, В. Ледньова, Н. Рижової, В. Садовничого, С. Семерікова та ін. Проблеми компетентнісного підходу

відображені в роботах дослідників В. Байденка, Н. Бібік, А. Белюна, А. Вербицького, Е. Зеєра, І. Зимньої, М. Ільязової, А. Петрова, А. Субетто, Ю. Татура, Ю. Тихомирова, А. Хуторського, В. Шадрікова, О. Чучаліна та інших.

Зазначене вище потребує розгляду існуючих проблем фундаментальної підготовки майбутніх фахівців документознавців і шляхів її вирішення на основі аналізу діяльності кафедр документознавства та інформаційних систем, а також наукового простору даних колективів та забезпечення якості формування компетентного фахівця зазначеної спеціальності.

Інформаційна діяльність та робота з документами охоплюють сьогодні практично всі сфери науково-практичної діяльності та є найважливішою складовою інформаційного суспільства щодо створення, обробки, пошуку, передачі, зберігання інформації за допомогою новітніх технологій. У всьому світі вдосконалення системи документообігу визнано як один з найпріоритетніших напрямів розвитку науково-технічного прогресу.

Українське документознавство сформувалось як самостійна наука після здобуття нашою державою незалежності. За ці, майже, двадцять п'ять років побудовано розвинену інфраструктуру документознавства, основними складовими якої є підготовка наукових кадрів, документознавча освіта, система професійних видань, проведення документознавчих форумів.

Аналіз наукової літератури свідчить про наявність теоретико-практичних досліджень із цієї проблеми. Вчені Н. Кушнарєнко, О. Матвієнко, М. Слободяник досліджують питання підготовки фахівців документно-інформаційної сфери. Однак проблеми специфіки професійної освіти майбутніх фахівців документознавчої галузі залишаються недостатньо вивченими [3].

В умовах руху до єдиного інформаційного простору майбутній документознавець під час навчання у вищому навчальному закладі має опанувати вміння професійно управляти інформацією та здійснювати всі види інформаційної діяльності, для чого необхідно не тільки володіти знаннями про сучасні технології подання й обробляння інформації, але й розуміти, які логічні, лінгвістичні, психологічні та соціальні процеси лежать в основі створення та застосування інформації, досконало засвоїти кілька мов. Вимога володіти комунікативними навичками зафіксована в освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця кваліфікації 2432.1 «Документознавець» [2]. У сучасних умовах підготовка документознавців не може обмежитися механічним засвоєнням певної суми фундаментальних знань, а повинна забезпечити у стінах вищої школи формування важливих комунікативних та інформаційних умінь, які допоможуть адаптуватися у світі комунікацій та знайти вирішення різних професійних та життєвих проблем упродовж життя.

Важливість якісної організації документно-інформаційного забезпечення управління в ряді підприємств та установ, органах державного управління країни недооцінюється. Підбором інформації, обробкою і оформленням документів сьогодні повинен займатись не фахівець галузі, який приймає важливі управлінські рішення, а спеціально підготовлений для цього інший

фахівець – документознавець, інформаційний аналітик.

Спеціалісти вищого рівня професіоналізму в галузі документознавства та інформаційної діяльності – це, найперше, експерти й аналітики, спроможні здійснювати науковий аналіз, оцінку й синтез інформації поряд з функціями її пошуку, збору, обробки та збереження.

Сьогодні Україна розвивається в контексті становлення інформаційного суспільства. Така ситуація викликає потребу в фахівцях, які б володіли сучасним менталітетом і були здатні усвідомити роль організаційних систем у світі та країні з метою вирішення соціально-економічних проблем. Важливість підготовки таких спеціалістів викликана відповідальністю управлінських рішень: величезним обсягом інформації, яку необхідно опрацювати для ухвалення правильного рішення; відсутністю часу і професійних навичок у керівників, які не володіють багатьма прийомами збору, обробки та аналізу даних [1].

Після здобуття Україною незалежності, потреба у підготовці фахівців спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» викликана необхідністю національно-культурного відродження. Спеціалісти даного напрямку могли б використати свої знання у сфері стратегічного управління для розбудови національної держави, з позиціями на світовому рівні, з позитивним іміджем. Це завдання усвідомлювалося як стратегічне [1].

На основі нового підходу до організації навчального процесу у студентів ВНЗ мають сформуватися як ключові, так і супутні компетенції. Поняття «ключові компетенції» уведено у науковий обіг Міжнародною організацією праці у 1990-х рр. Ці компетенції виявляються в усіх взаємовідносинах особистості зі світом, відбивають духовний світ людини та сенс її діяльності. До них належать пізнавальна, інформаційна, комунікативна, організаційно-технологічна, соціально-психологічна компетенції. Особливість цих компетенцій у тому, що вони не лише відбивають здатність особистості використовувати одержані знання, уміння та навички, але й дають їй змогу обирати найефективніші способи вирішення життєвих ситуацій. Серед супутніх компетенцій найважливішими є економічна, політична, правова, екологічна та ін. компетенції. Вони є основою професійної компетентності майбутнього фахівця, яка виявляється через особистісні можливості випускника ВНЗ, що дозволяють йому самостійно і достатньо ефективно вирішувати виробничі завдання, робити системні узагальнення та висновки, кваліфіковано й раціонально формувати та використовувати необхідну для цього інформаційну базу [4].

Сучасний стан документознавчої освіти є результатом дії загальних закономірностей її становлення та існування в конкретних соціально-економічних умовах в Україні. Розвиток спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» на сьогоднішньому етапі відбувається динамічно, охоплює державні та приватні ВНЗ з вираженою тенденцією введення спеціальності у негуманітарних вищих навчальних закладах. Підготовка документознавців для сфери державного управління визначається потребами

соціальної практики в галузі здійснення інформаційної діяльності в органах державної влади, характеризується зростанням документознавчої освіти для системи державного управління у кількісному, рівневому та структурно-компонентному відношеннях та одночасно відсутністю науково обґрунтованих моделей та освітньо-професійних програм підготовки фахівців документознавців для роботи в державних інституціях. Зміни у змісті документознавчої освіти відбилися у навчальних планах ВНЗ і об'єктивно характеризується відмовою від дисциплін бібліотечно-бібліографічного та книгознавчого спрямування, що зумовлено логікою розвитку наукової дисципліни «Документознавство».

Перспективи розвитку галузі документознавства сьогодні визначаються оптимальним поєднанням комплексу фахових знань, вмінь, навичок та високої професійної мобільності спеціалістів. Вирішальне значення тут повинні мати управлінська культура, ініціатива, творчість і активність персоналу, адже значна частина професійних знань отримується під час роботи. Гарантією майбутнього сфери документно-інформаційної діяльності повинно бути раціональне співвідношення можливостей отримання спеціальної освіти та формування професійної компетентності фахівців.

Список використаних джерел:

1. Квасюк, Л. В. Підготовка фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у Національному університеті «Острозька академія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://naub.org.ua/?p=778>. – Назва з екрана.
2. Освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ) бакалавра [Електронний ресурс] : Діловод – сайт інформаційного спрямування. – Режим доступу : http://dilovod.com.ua/publ/oficijni_materiali/osvitno_kvalifikacijna_kharakteristika_okkh_bakalavra/9-1-0-424. – Назва з екрана.
3. Романишин, Ю. Л. Формування готовності майбутніх документознавців-менеджерів до професійної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук спец. : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ю. Л. Романишин. – Тернопіль, 2011. – 21 с.
4. Соляник, А. А. Підготовка фахівців для книжкової галузі України: традиції та новації [Електронний ресурс] / А. А. Соляник // Вісник Харківської державної академії культури. – 2011. – Вип. 32. – С. 116-125. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/hak_2011_32_13.pdf